

SJØMANNSKIRKEN — ØKUMENISK

RAPPORT 2011

SJØMANNSKIRKENS GRUNNLAG

SJØMANNSKIRKEN - Norsk kirke i utlandet er en frivillig og selvstendig organisasjon med mandat fra kirkemøtet å representerer Den norske kirke overfor nordmenn i utlandet og på norsk kontinentalsokkel. Sjømannskirken er i sitt arbeid forpliktet på Bibelen, Den norske kirkes bekjennesskrifter, liturgier og ordninger.

Der det er naturlig, og eventuelt i samarbeid med andre, kan arbeidet også rettes mot øvrige nordiske lands statsborgere og utenlandske sjøfolk på norske skip.

Sjømannskirken har ikke et økumenisk mandat ut over det som ligger implisitt i å være luthersk kirke for nordmenn og i utlandet. (Jmf Harald Hegstad sitt seminarforedrag på kirkemøtet i Tønsberg 7.april 2011;

«Å være luthersk er å være økumenisk».) Dette ansvaret søker en å ivareta gjennom samarbeid med lokale menigheter, kristne organisasjoner og kirkesamfunn.

I den grad arbeidet er rettet mot øvrige nordiske lands statsborgere og utenlandske sjøfolk, har dette også ha et økumenisk aspekt.

Alt i alt betyr dette at Sjømannskirkens økumeniske arbeid og relasjoner, i likhet med den øvrige virksomheten, er forankret i den praktiske og konkrete kirke- og arbeidshverdag og i møtet med mennesker på sosiale, kulturelle og kirkelige arenaer.

Sjømannskirken er en minoritetskirke, i noen områder en konfesjonell minoritet (Europa og Amerika), i andre områder en religiøs minoritet (Asia). Denne posisjonen gir nyttige erfaringer. *De lutherske kirkene representerer et mindretall i denne sammenhengen, og som norsk luthersk kirke blir opplevelsen av å være i mindretall veldig tydelig. Kanskje gir det også motivasjon til å vende blikket mot det de andre representerer – en nyttig økumenisk erfaring å hente hjem til den norske kirke. (New York)*

For alle tillitsvalget i Sjømannskirken gjelder at de er forpliktet på organisasjonens formål.

Medlemmer av hovedstyret må være medlemmer av Den norske kirke eller annet luthersk kirkesamfunn,. Inntil en tredel av det lokale kirkerådet eller kretsstyre i Norge kan ha annen kirketilhørighet enn den lutherske. I motsetning til menighetsrådet i Den norske kirke, har kirkerådet formelt sett kun en rådgivende funksjon overfor daglig leder av virksomheten, og da særlig i økonomiske og praktiske spørsmål. Lanzarote beskriver dette mangfoldet slik:

Også kyrkjerådet er sett saman av menneske frå ulike kristne kyrkjefamfunn, og det opplevast naturleg og fungerer godt. Ulik bakgrunn gjev gjerne ulik synsvinkel på ting, og det kan vere svært positivt.

SJØMANNSKIRKEN SOM FELLESKIRKELIG ARENA FOR NORDMENN

Med nordmenn, og ikke bare Den norske kirkes medlemmer, som målgruppe, er det viktig at også Sjømannskirkens gudstjenester og andre samlinger om ord og sakrament, oppleves som åpne og inkluderende for alle. Rapportene tyder på at så er tilfelle.

På sjømannskyrkja på Lanzarote kjem der jamnleg menneske frå ulike kyrkjefamfunn til gudstenester og anna fellesskap. Dette kjennest naturleg, og er eigentleg sjeldan noko "tema".

Spaniakirkene beskriver generelt et gudstjenesteliv med oppslutning fra hele bredden av kristenliv og kirkeliv i Norge.

Vi opplever stadig at Sjømannskyrkja er eit økumenisk fellesskap. Hit kjem menneske frå ulike kyrkjer og trussamfunn, og til saman blir vi eit berikande fellesskap av kristne menneske og kristne kyrkjer. Her på kyrkja er det lite fokus på det som skil oss i teologi, kyrkjepolitikk og meiningar, sjølv om vi merkar at skildnadane er der. I kafeteriaen og på terrassen møtest folk til sosialt og kulturelt fellesskap. I gudstenestene og andre oppbyggjelege arrangement møtest vi til åndeleg fellesskap på tvers av våre personlege vaner, tradisjonar og preferansar. Mange får i løpet av året ei sterk oppleving av det åndelege fellesskapet i gudstenestene som vi har i den katolske kyrkja. (Gran Canaria)

Nordmenn i utlandet kan bli grenseløse. Det kan ha mange negative sider. I kirkelig sammenheng og med vår lutherske, åpne økumeniske holdning, er det positivt. Vår styrke som luthersk kirke i møte med det økumeniske mangfold, er den åpenhet som ligger i oppfatningen av hva som er avgjørende for kirkelig enhet, forståelsen av evangeliet. Det åpne nattverdbord er i denne sammenheng helt avgjørende.

I en lesverdige rapport om «Sjømannskyrkja som lågterskeltilbod»ⁱ beskriver professor Olav Helge Angell ved Diakonhjemmet Høgskole at nordmenn i utlandet opplever en *dobbelt frikobling*; negativt ved at man mister nettverk og ressurser, positivt ved at man frikobles fra fastlåste rolleforventninger. Dette gjør at folk kan nærme seg Sjømannskirken gjennom en tilsvarende dobbelt tilkobling. Sjømannskirken blir et ressurssted for den som trenger veiledning, hjelp eller råd i ukjente omgivelser og kanskje krevende hverdag, selv om den er spennende. Og Sjømannskirken kan oppsøkes uten at dette må forsvares eller legitimeres overfor egen omgangskrets. Dette synes også å gjelde kirkelig omgangskrets.

I økumenisk sammenheng er Sjømannskirkens viktigste oppgave å være dette åpne, felleskristne fellesskap uten å stille for mange spørsmål eller problematisere hvorfor det samme ikke kan være mulig hjemme i Norge. Opplevelsen av fellesskap, både sosialt og i gudstjenesten, er verdifulle erfaringer som vi tror også vil påvirke hvordan vi forholder oss til og omtaler hverandre hjemme i Norge. Dette gjelder for alle, og kanskje ikke minst de av oss som er trygt plantet i den norske majoritetskirken.

Vår egen menighets mangfold med så mange forskjellige norske kirkesamfunn, ja også svenske og danske, er en spennende utfordring, alt fra små frimenigheter til de større kirkesamfunn. Økumenikk dreier seg ikke bare om de store etablerte kirker, men også disse og det er en varmende glede at de finner seg så godt til rette i. (Torrevieja)

Så har vi flere kirkesamfunn representert i det daglige i kirken. Noen har pinsevenn-, frelsesarmè-, katolsk eller misjonsforbunds bakgrunn, og finner sin plass i fellesskapet som frivillig, som rådsmedlem eller som kirkegjenger i Sjømannskirken (Stockholm).

Blant de frivillige nordmennene som er engasjert i kirken finner man bl.a. pinsevenner, baptister, OKS-medlemmer, bedehusfolk, og humanetikere (selv om det vel knapt går inn under kirkelig økumenikk) i tillegg til statskirken. Vi opplever det spennende, lærerikt og flott å stå i en sammenheng med så mange ulike innfallsvinkler til troen! (Sydney)

ØKUMENISKE RELASJONER

Lutherske kirke

De nordiske Sjømannskirker samhandler godt mange steder. Sjømannskirken har en egen avtale med den svenske Utenlandskyrkan som regulerer samarbeidet de steder hvor begge har virksomhet. Samarbeidet strekker seg fra helintegreert felles virksomhet til leie av hverandres lokaler. Der hvor vi har helintegreert virksomhet gjøres det mye erfaring med økumeniske gudstjenester. Både likheter og forskjeller mellom de to kirkers liturgier og liturgiske forståelse gir nyttig læring og erfaring. Språkforskjellen gjør at gudstjenestefellesskapet med den finske kirken er begrenset. Samarbeidet med Den danske Sjømandskirken er på et lavere nivå enn med Utenlandskyrkan.

I England er de lutherske kirker organisert i Council of Lutheran Churches in Great Britain. Siden 2010 har Torbjørn Holt vært styreleder i denne organisasjonen som nå er i en omstillingsfase pga stabsendringer og strategiske diskusjoner. Kursen er i ferd med å legges for årene fremover.

Den anglikanske kirke

Porvooavtalen er avgjørende i relasjonen med den anglikanske kirken. Bevisstheten på avtalen er høy og i samarbeidsrelasjoner er referansen til avtalen tydelig til stede. Samarbeidet og kontakten med den anglikanske kirken er vesentlig.

Kapellan Mette Buvik fikk i 2010 sin liscence to officiate i den Anglikanske kirke av Archbishop Rowan av Canterbury. Hun har i 2011 hatt noen gudstjenester i den Anglikanske kirken i Calahonda og prekte på den anglikanske gudstjenesten i Casablanca, Marokko, 1.søndag i advent.

I Dubai er hele vår kirkelige virksomhet avhengig av relasjonen til den anglikanske kirken.

For at vi kan drive kirkelig virksomhet her, er vi avhengige av et nært forhold til «Anglican Diocese of Cyprus and the Gulf», representert ved «holy trinity Church» i Dubai. Vi utfører vigslar på deres lisens, og regnes som deres prester når vi utfører vigslene. Sjømannspresten er godkjent som liturg, og kan spørres om å gjøre tjeneste i den anglikanske kirken ved behov for vikartjeneste.

Et annet vitnesbyrd kommer fra Torrevieja.

Nærheten til Anglikanerne er meget positiv også dette året. Jeg fortsetter å bistå med nattverdmesser takket være Porvoo avtalen, i flere av deres menigheter på Costa Blanca for å avhjelpe situasjonen med for få ordinerte anglikanske prester. (Helge Pettersson, Torrevieja)

Torbjørn Holt har siden 2007 vært de lutherske kirkers representant i Church of Englands organ for oppfølgingen av Porvoo-avtale, The Porvoo Panel.. Panelet har to årlige møter. Det siste året har man blant annet diskutert fullt Porvoo-medlemsskap for de lutherske kirkene i Nord-Europa som nå er assosierte medlemmer av Porvoo.

Andre kirkesamfunn

Kontakten med andre kirkesamfunn er særlig knyttet til behov for gudstjenestelokaler, enten våre egne behov eller andres behov for å leie hos oss. Mangfoldet er stort:

Sjømannskirken i Brussel leier lokaler av All Saints episcopal church. Det at vi bor i samme kirke har ført oss tettere sammen i det daglige liv. De har stand på vår julebasar og vi har hatt felles gudstjeneste med våre husverter. Kirkens europeiske biskop (i Paris) arbeider med å få en formell anerkjennelse på nattverdfelleskap med kirken i Norge. (Brussel)

I Antwerpen er det et godt forhold til den kinesiske pinsemenigheten som ukentlig har sine gudstjenester i vår kirke tidlig på søndag morgen. Det samme gjelder de spanske adventister som hver lørdag har sine to gudstjenester i vår kirke.

Sjømannskyrkja i Alanya leiger ut lokale til gudstjenester og andre kyrkjelege samlingar til den nederlandske, tyske og finske kyrkjelyden i byen. Sjømannskyrkja er det einaste kyrkjelokalet i byen (100.000 tyrkiske innbyggjarar, 30.000 registrerte utanlandske med opphaldsløyve). Ved utgangen av 2011 er det dei fleste søndagar fire gudstjenester i lokala våre.

Den katolske kirke

Særlig i Spania er det en utstrakt kontakt med den katolske kirke. Mange steder stiller den katolske kirken sine lokaler til disposisjon for gudstjenester. Våre ansatte opplever ikke sjeldent å bli møtt med større inkludering og økumenisk åpenhet enn offisiell katolsk kirkerett tilsier. Da velger man nok ofte å si ja til åpenheten og fellesskapet. Dette handler blant annet om felles nattverd-gudstjenester og forespørsel om å utføre kirkelige handlinger, godkjent av lokal/regional katolsk myndighet, for katolikker.

Forholdet til den katolske kyrkja her i Arguineguin er noko som gjer inntrykk og som varmar hjartet. Frå oktober til påske nyt vi godt av den katolske kyrkjelyden si rausheit. Kvar søndag får vi bruke kyrkja til våre gudstjenester, og i tillegg til andre arrangement (f. eks bryllaup) etter behov.

Også dette året har kyrkja støtta den katolske kyrkja sitt sosiale hjelpearbeid, Cáritas med pengar, ca 7000 € i 2011. Den økonomiske krisa berører mange innbyggjarar her sterkt. Arbeidsløysa er stor, og mange er avhengige av sosial hjelp.(Gran Canaria)

Lux Mundi er et katolsk økumenisk felleskap i Fuengirola med bred kontaktflate og sosial profil. I hele 2011 deltok vi på Lux Mundis Taize-samlinger (hver måned) Lux Mundi støtter i tillegg vårt hjelpeprosjekt i Tanger gjennom å gi oss masse barnetøy (Costa del Sol)

Dessutan har vi fått låne den katolske kyrkja i Playa Blanca siste laurdagen i månaden til gudstenester (i perioden januar – mars og oktober - desember). Vi vart møtt med stor velvilje, rausheit og hjertevarme frå den katolske kyrkja – og representantar frå det norske miljøet deltek på «romeria», pilegrimsmarsj i september i f.m folkefesten og feiringa av helgene Dolores. (Lanzarote)

Internasjonale bønneuker

Internasjonale bønneuker knytter mange verdifulle økumeniske bånd. Her ert lite knippe fortellinger:

Vi deltar alltid på økumenisk forbønns gudstjeneste for martyrene i Antwerpen katedral i den stille uke hvor byens katolske biskop forretter.

Under bønneveka for kristen einskap, vart det arrangert økumenisk gudsteneste i Templo Ecumenico i Playa del Inglés med deltakarar frå mange kyrkjer, deriblandt Sjømannskyrkja. Som ein del av denne veka deltok det norske kyrkjekoret med sang i den katolske søndagsmessa.

Sjømannskirkens profil som brobygger tvinger oss (i København) til handling og felleskap med andre kristne kirker. Vi takket ja til å delta i kirkevandring i bønneuken for kristen enhet i siste halvdel av januar 2011.

I januar har vi (på Lanzarote) dei siste åra hatt felleskristen gudsteneste i samband med den internasjonale bønneveka. Eit flott tiltak der planlegging og gjennomføring er felles, med spansk, norsk, tysk og engelsk i skjønn forening. I 2011 hadde vi ei tilsvarande fellesgudsteneste på Langfredag med ein liturgi paven brukte året før.

Me (Tenerife) deltok på planlegging av og gjennomføring av økumenisk gudsteneste i den lokale katolske kirka i samband med felleskirkelig bønneveke. Me deltok og på verdsbønnedagen for kvinner i mars, gudstenesta var på svenska kyrkan.

Det viktigste fellesprosjektet med er Bønneuken for kristen enhet i januar. Der har vi fast en nordisk gudstjeneste på El Campanario - der vi serverer suppe etter gudstjenesten og har en samtale rundt bordet. Vi forsøker også å være med på fellesgudstjenesten i den katolske sognekirken i Fuengirola, og den avsluttende gudstjenesten i katedralen i Malaga.

Vi deltar aktivt i bispekontorets planlegging av bønneuken og har innflytelse på utformingen Vi går med i Påskeprosesjoner og møtes ved hyggelige anledninger. (Torrevieja)

ICMA

Sjømannskirken er tilknyttet ICMA (International Christian Maritime Association). Vi har berøringspunkt med denne organisasjonen i alle havnebyer, kanskje særlig i Antwerpen og Rotterdam. Det er også god kontakt med internasjonale sentre for havnearbeid i Dubai, i New Orleans og i Houston. Organisasjonen er stor og bred og favner de fleste kristne kirker som driver arbeid for sjøfolk. Den økumeniske kontaktflaten er viktig, men særlig ved beredskapssituasjoner overfor sjøfolk er organisasjonens medlemmer viktig for oss. Ved ulykker og dødsfall på steder vi selv ikke kan nå, kan vi bruke og spille på ICMA-nettverket. Samtidig er det slik at vi i slike situasjoner ikke sjelden på forskjellig vis tjenestegjør overfor skipsmannskap med ulike konfesjonell og religiøs tilhørighet. Religiøs kompetanse kombinert med evne til å være livssynsmessig relevant, er viktig når mennesker opplever sorg og krise.

22. JULI

Terroren og tragedien som rammet Norge 22.juli, berørte mennesker over hele verden. Sjømannskirken doblet sitt besøk den påfølgende uken og ble for mange nordmenn og utlendinger stedet å samles og uttrykke sympati med de som var rammet og det norske folk generelt. De mange gudstjenestelige markeringene fikk også et tydelig økumenisk preg.

Også søsterkyrkjene i vertslanda har vist medkjensle. I København samla den danske kyrkja om lag 1000 menneske til ei minnegudsteneste i Domkyrkja i København. Representantar frå det danske hoffet og regjeringa deltok. I Rotterdam vart eit nykomponert Kyrie Eleison i høve terroraksjonen framført i ei lokal katolsk kyrkje. Om lag 800 menneske var til stades.(Utenlandssjef Helge Taranrød)

Dette året har vore spesielt på grunn av det som skjedde i Oslo og på Utøya 22. juli. Den katolske kyrkjelyden (og fleire andre offentlege myndigheiter) viste stor deltaking i sorga. Tragedien vart markert i fellesskap både laurdag kveld i den katolske messa, og ved den norske gudstenesta søndag. På initiativ frå den katolske presten vart det ny markering i den katolske messa på 3 månadersdagen 22. oktober. Denne vart planlagd i fellesskap og lagd opp som ei økumenisk gudsteneste, der katolsk og norske prestar stod saman ved alteret under heile gudstenesta, og der vi feira felles nattverd. Ei gudsteneste som gjorde djupt inntrykk på mange. (Gran Canaria)

SJØMANSKIRKEN I MØTE MED ISLAM

Gjennom stasjonære eller ambulerende/oppøkende virksomheter opererer Sjømannskirken i muslimske kontekster. Det kan være offisielle muslimske land eller land hvor islam er den dominerende religion.

Brobygging er en av Sjømannskirkens verdier. Det oppleves krevende å bygge bro innenfor det religiøse området der hvor islam er majoritetsreligion. Og vi møter lokale kristne som opplever at religionsfrihet ikke er noen selvfølge. Vi vet at det i Norge på ulike nivå er mange gode møteplasser mellom kristne og muslimer. I deler av verden hvor kristendommen er minoritetsreligion, er opplevelsene annerledes.

Dialogarbeid med muslimske og andre troende i vårt nærområde, viser seg å være svært vanskelig. Emiratene er i mindretall i befolkningen, og det er stor varhet for at de skal miste sin egen kultur og religion. Derfor er det ikke etablert noen gode strukturer for interreligiøst samarbeid ennå. (Dubai)

Også de økumeniske relasjoner i Dubai påvirkes av trykket fra islam:

Det er krevende å være kristen kirke i et muslimsk land, og dette møtet viser at det er lang vei å gå før det blir noe bredt engasjement for økumenisk samarbeid kirkene i mellom. Alle har på mange vis mer enn nok med seg og sitt.

Fra Alanya i Tyrkia rapporterer presten at han «samen med andre frå sjømannskyrkja har vore med på 3-4 «kultursamtalar» med 10-12 tyrkarar hausten 2011. Tema har vore av religiøs art. Sjefen for tryggingpolitiet inviterte personleg representantar frå Sjømannskyrkja til å oververa slaktinga under offerfesten (6. november) i ein landsby ovanfor Alanya. Me inviterte politisjefen til oss på julaftansmiddag. Han kom i full uniform (inkludert våpen) saman med ein kollega, og feira jul med oss i over tre timar».

Politisjefen oppleves å ha en dobbel funksjon, han sikrer trygghet og religionsutøvelse for gjester i landet, men har samtidig full kontroll med hvem som deltar. Samtidig er Alanya et sted hvor gjestfriheten er stor og hvor det inviteres til kulturelt samarbeid ved ulike anledninger.

En annen rapport fra en av våre stasjoner, her gjengitt i anonymisert form av hensyn til de som omtales, beskriver en virkelighet fjernt fra den trosfrihet vi tross alt nyter godt av som gjester i utlandet:

Siden landet er muslimsk, er islam den offisielle og eneste eneste tillatte religion for borgerne. Likevel er det en del hundre, kanskje flere tusen, som bekjenner seg til kristen tro. Det kan være mennesker som har hatt kontakt med katolske kirker og hjelpeorganisasjoner, andre utenlandske eller lokale kristne,

eller som har hørt kristen radio og sett kristne tv-programmer og dermed valgt kristen tro. De møtes for det meste i husgrupper på relativt få mennesker, da det også er forbudt ved lov å samle mer enn ca 6 stykker i det hele tatt, bortsett fra i bryllup og andre familiesammenhenger. Kirken er organisert, med nasjonale ledere, pastorer og nettverk, og de er ikke styrt fra utlandet. Men siden de er "under jorden" må man være særs varsom med å snakke for mye om dem, eller fokusere offentlig. Vi hjelper dem å hjelpe andre, med klær til fattige, barnehjemmene osv), støtter dem så de kan ha ungdoms- og familie(mini-)leirer osv og vi har kontakt og blir invitert til noen av deres gudstjenester og samlinger.

SJØMANSKIRKEN SOM DEL AV DEN VERDENSVIDE KIRKEN

Å være kirke i verdens hverdag gir opplevelser av å være med i den mangfoldig verdensvide Kirke. Mangfoldet utgjør samtidig en mer eller mindre synlig enhet. Nettkirken, Den norske kirke og Sjømannskirkens fellessatsing, er også verdensvid på grunn av mediet den opererer i. En av tekstbetraktningene fra Nettkirken signert sjømannprest Jon Ådnøy kan oppsummere hva det vil si å være Kirke:

Prisen på eit handknytt tyrkisk teppe er mest avhengig av kor tett knutane står. Dei aller finaste, med silkeinnslag på silkerenning, kostar fort eit sekssifra beløp for ei lita brikke. På dei edlaste tenkjer du ikkje eingong over at det er snakk om knutar. Heilskapen talar så tydeleg - og vakkert. Var det noko slikt han tenkte på, Jesus, då han ba om at dei - det er me - alle må vera eitt? Glansen ligg i kjærleiken. (Johannes ev. 17, 20-26)

Audun Myhre
gen.sekr.

¹Angell, Olav Helge 2011 *Sjømannskyrkja som lågterskeltilbud: heim, organisasjon og institusjon med diakonal forankring.* (Diakonhjemmet høgskole Rapport 2011/6)